

ΚΡΗΤΙΚΟ - ΚΥΠΡΙΑ*

αί και τις σμικρόν ἐπὶ σμικρῶ καταθείη, προῦργου εἶναι.

Α'.

Κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους ἡ Κρήτη καὶ ἡ Κύπρος ὑπετάγησαν ἐπὶ χρονικόν τι διάστημα εἰς τοὺς Ἄραβας. Ἀργότερον κατελήφθησαν ὑπὸ τῶν Φράγκων, οἱ δὲ Τοῦρκοι ἐβράδυναν νὰ τὰς ὑποτάξουν. Ὑπὸ τοὺς Φράγκους ἐν Κύπρῳ (1191 — 1571) καὶ ἐν Κρήτῃ (1210 — 1669) ἀνεπτύχθη ἀξιόλογος φιλολογία, γραφείσα εἰς λαϊκὸν ἰδίωμα. Ἐν Κρήτῃ ἦνθισεν ἡ ποίησις, ἐν Κύπρῳ δὲ—ξαιρέσει μιᾶς ἀξιολόγου ποιητικῆς συλλογῆς—ὁ πεζὸς λόγος (ἀφήγησις). Ἡ γλῶσσα τῶν ἔργων τούτων ὁμοιάζει πρὸς τὰ σημερινὰ ἰδιώματα ἐκάστης νήσου.

Ἡ κρητικὴ διάλεκτος, ὡς γνωστόν, συγγενεῖται πρὸς τὸ ἰδίωμα τῆς Πελοποννήσου καὶ τῶν Κυκλάδων μετὰ τῶν ὁποίων ὑπόκειται βᾶσις τῆς κοινῆς νεοελληνικῆς. Ἡ τῆς Κύπρου ἀνήκει εἰς τὸ νοτιοανατολικὸν ἰδίωμα ὁμοῦ μετὰ τοῦ συμπλέγματος τῶν Νοτίων Σποραδῶν. Παρὰ ταῦτα ἡ κυπριακὴ διάλεκτος παρουσιάζει κοινὰ στοιχεῖα πρὸς τὰ ἰδιώματα τῆς Μ. Ἀσίας¹⁾, τῆς Ν. Ἰταλίας²⁾ καὶ τῆς Κρήτης. Λόγῳ

^{*)} Αἱ κυριώτεραι βιβλιογραφικαὶ ἐπιτηρήσεις:

Ἄσ. = Ἀσίται τοῦ βασιλείου τῶν Ἱεροσολύμων καὶ τῆς Κύπρου, Μεσ. Βιβλ. Κ. Σάθα, τόμ. 6ος. Παρίσιος 1877.

Β. = Γεωργίου Βουστρωνίου, Χρονικὸν Κύπρου, Μεσ. Βιβλ. Κ. Σάθα, τόμ. 2ος σ. 413 - 453. Βενετία, 1873.

Γύλ. = Γύπρις, κρητικὸν δράμα, ἔκδ. ὑπὸ Ἑμμ. Κρισοῦ. Ἀθήναι 1940.

Ἐρ. = Ἐρωτόκριτος, Βιτζέντζου Κορνάρου, μικρὰ ἔκδοσις ὑπὸ Στεφ. Ξανθοῦδίδου. Ἀθήναι.

Λεόντ. = Λεοντίου ἐπισκόπου Νεαπόλεως τῆς Κύπρου, *Leben des heiligen Johannes des Barmherzigen Erzbischofs von Alexandria* (ἔκδ. H. Gelzer, Freiburg, 1893).

Λεόντ. Μ. = Τοῦ αὐτοῦ, Βίος ἁγ. Συμεῶνος σαλοῦ τοῦ ὁμολογητοῦ, ἔκδοθὲν ἐν τῇ ἑλληνικῇ πατρολογία τοῦ Migne, τόμ. 93, σ. 1670 - 1747.

Μαχ. = Λεοντίου Μαχαιροῦ, Χρονικὸν Κύπρου, Μεσ. Βιβλ. τόμ. 2ος σ. 53 - 409. Βενετία, 1873.

ΜΝΕ = Μεσαιωνικὰ καὶ νέα ἑλληνικὰ ὑπὸ Γ. Ν. Χατζιδάκι. Ἐν Ἀθήναις 1905 - 1907.

Παντ. Φων. = Χρ. Παντελίδου, Φωνητικὴ τῶν νεοελληνικῶν ἰδιωμάτων Κύπρου, Δωδεκανήσου καὶ Ἰκαρίας. Ἐν Ἀθήναις 1929

Poëm. d' am. = Poèmes d' amour en dialecte chypriote, ἔκδ. Th. Siarkaras - Pitsillidès. Athènes, 1952.

¹⁾ Βλ. R. M. Dawkins, *Cyprus and the Asia Minor dialects of Asia*

ιστορικο - γεωγραφικῶν κυρίως λόγων μεταξὺ τῶν ιδιωμάτων Κρήτης καὶ Κύπρου, ἰδίᾳ τῶν μεσαιωνικῶν, ὑπάρχουν ὁμοιότητες χρηζοῦσαι ἰδιαίτερας ἐξάρσεως. Τοῦτο ἔν τινι μέτρῳ πιθανὸν νὰ ὀφείλεται καὶ εἰς τὴν ἐπικοινωνίαν, ἣ ὁποία ὑπῆρχε μεταξὺ τῶν δύο μεγαλονήσων ἤδη ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν Πτολεμαίων καὶ συνεχίσθη πυκνότερα κατὰ τὴν περίοδον τῆς Φραγκοκρατίας³.

Μὲ βάσιν τὰ μεσαιων. κυρίως κείμενα τῶν δύο νήσων θὰ παραληλίσω γλωσσικά τινα στοιχεῖα τῶν δύο διαλέκτων⁴.

Μίνοι, Ἐπιφ. εἰς Χατζιδ. σ. 42 - 59.

²) Βλ. Π. Λορεντζάτου, Συμβολὴ εἰς τὴν διαλεκτολογία. Ἐπιφ. εἰς Χατζιδ. σ. 60 - 65.

³) Ἡ Κύπρος εὐρίσκειτο εἰς ἄμεσον ἐπαφὴν πρὸς τὴν Κρήτην ἀπὸ τῆς 2ας τοῦλαχιστον π. Χ. χιλιετηρίδος. Βλ. St. Casson, Ancient Cyprus (1937 σ. 55, 124, 125 κ. ἄ., Sir. G. Hill, A history of Cyprus (1940) I, 29, 224 κ. ἄ. καὶ P. Dikaios, A guide to the Cyprus Museum (1947) σ. 19, 25, 44 κ. ἄ. Κρήτες πολεμισταὶ ἀναφέρονται εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῶν Πτολεμαίων ἐν Κ. Hill, I, 1, 176, 178. Διὰ τὴν ἐπικοινωνίαν εἰς Φραγκοκρατίας βλ. Μαχ. σ. 345, 349, 352, 362 - 3, 373, 384 καὶ Β. 525, 529, ἔνθα ἀναφέρονται Κρητες ἐν Κ. Πρβλ. καὶ Μνημεῖα τῆς ἑλληνικῆς ἱστορίας (Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν) τόμ. 1, 2 passim.

⁴) Ἀντιθέτως ὁ Κύπριος Νεόφ. Ῥοδινός εἰς τὸ ἔργον του Περί ἡρώων στρατηγῶν, φιλοσόφων, ἁγίων καὶ ἄλλων ὀνομαστῶν ἀνθρώπων ὁποῦ εὐγέκασιν ἀπὸ τὸ νησί τῆς Κύπρου (ἐκδ. Κυπριακῶν Χρονικῶν, τόμ. 2) ἀναφέρει ἐν σ. 22 ὅτι διέτριψε ἐν Χανίοις τῆς Κρήτης, τὸ δὲ γλωσσικὸν ἰδίωμα εἰς τὸ ὁποῖον ἔγραψε περιέχει κρητικὸς τύπος.

⁵) Ἄμεσον ἐπίδρασιν εἰς τὰ μανκ. ἔργα τῶν δύο νήσων δὲν γνωρίζω. Ὁ στίχ. Ἐρ. Γ 1396 καὶ Θυσ. 402 (ἐκδ. Γ. Μέγα)

μὰ ἔναν κερὶν ἀφτούμενο ἐκράτιον κι' ἠσθησέ μου

ἀπαντᾷ καὶ εἰς κυπριακὸν δίστιχον. Τὰ ὀνόματα *Χαρίδημος* καὶ *Ρῶκλος* ἢ *Ρωκλῆς* (<Ἐρωτόκριτος) ἀπαντοῦν ἐν Κ. ὡς κύρια ὀνόματα ἢ ὡς οἰκογ. ἐπιθετα. Τὸ ὄνομα *Ἐβροσύνη* (<Εὐφροσύνη) ὡς κύριον καὶ τὸ *Κυπρίδημος* ὡς οἰκογενειακόν.

⁶) Ὁ τοιοῦτος συσχετισμὸς μεταξὺ ἑλληνικῶν ιδιωμάτων εἶναι ἀπαραίτητος. Οὕτως ἐν ὁ καὶ R. Dawkins (Forty - five stories from Dodekaneese, σ. 330¹⁰) συσχετίζει τὴν λ. *χαραπούδι* πρὸς τὸ κυπριακὸν *χανάπιν*—*χαναπούδι* (μεσν. *χανάπιν*) = εἶδος κυπέλλου (βλ. καὶ Λαογρ. 11. 86) θὰ ἀνεύρισκε τὴν ἀρχὴν τοῦτου (βλ. Μενάρδ. Ἀθην. 12 (1900) 371 - 3) ἐκ τοῦ γαλ. *hanap* καὶ δὲν θὰ ἀνέγραφεν ἐν γλωσσ. «I translate pot for pitch, because I find *ποδοχάρι*, for *ὑποδοχάριον* with this meaning, and suppose that *χαραπούδι* has arisen by metathesis», οὐχὶ ὀρθῶς βεβαίως.

⁷) Ὅμοιος ὁ P. Kretschmer ἐν Lesb. Dial. I, 88 καὶ 177 δὲν θὰ ἔγραφε «*ftrið* (= θρωαλλίς, ἐλλύχνιον) *aus βοιτρώδι* διότι σλλαχού ἢ λ. καὶ ὑπὸ ἄλλους τ. φέρεται, τὸ δὲ ἔτυμον αὐτῆς δέον νὰ ζητηθῆ ἢ εἰς τὸ ἀρχ. *φειρός* (βλ. Κυρ. Ἀτ. 4, 650 καὶ Κυρ. Σπ. 4, 16) ἢ πιθανώτερον εἰς τὸν τ. *ἀπρίον* (βλ. Ἀθην. 29 (1917) 56 κ. ἑ.). Ἡ λ. βότρος καὶ ζήσημα εἶναι ἐάν διεσώθῃ (βλ. Ἀθην. 25 (1913) 295) καὶ ἡ σημασία δύσκολον εἶναι νὰ μετεβλήθῃ ἐπὶ τοσοῦτον.

Α. ΦΩΝΗΤΙΚΑ

Συμπλέγμα $\mu\pi$ ⁶: ἐτσιούμπωσεν, ἀμπώθω Κρ.—ἐμπεσεν Μαχ., ἀμπέσω 835, ἀμπέσω 1095. Ἐνίοτε ἀντ' αὐτοῦ γράφεται ἔν π ἔξ οὐ φαίνεται ὅτι προῆλθεν τὸ $\mu\pi$: ἀπώθει, Σαχλίκη Γραφαί στ. 150 (ἔκδ. Legrand) καὶ εἰς τὸν ἐνετικὸν κώδικα τοῦ Μαχ. ἐτσιούπωσεν κλπ.

Τὰ συμπέγματα $\sigma\iota$, $\xi\iota$, $\psi\iota$, $\zeta\iota$, ὁσάκις ἔν Κρ. ἠκολούθει φωνῆεν α , $ο$, $ου$ ἔπαθον συνίζησιν καὶ ἀπέβαλον τὸ ι ⁶. Καὶ τὸ ἡμίφωνον ι κατόπιν τοῦ ρ ἀποβάλλεται ἔν τῇ Ἰ. Κρήτῃ⁷: ἀτιφός, πλήσος, ἄξος, κορασά, βυζά, ματοκνλισές, γρά, βαρά, ζυγαρά, αὔρο (Σαχλίκη Γραφαί ἔκδ. Wagner). Εἰς τὰ κυпр. μεσν. κείμενα ἢ συνίζησις εἶναι λίαν ἀκανόνιστος: κωλεῖ (= κωλύει) Ἰ. Α. 360 29 (πρβλ. τὸ κρητ. βασιλοί), ἐγγέται (= ἐγγυᾶται) 126, δωρά (= δωρεά) 406 21, ἔδωξεν (= ἔδωξε) Μαχ. 216 1, ἐκατάπεν (= ἐκατάπιε) κ.ἄ.⁸

Τύποι μετ' ἀλόγου ἠχηροῦ γ (= j): $j\epsilon\acute{\iota}\zeta$, $j\eta$,* $\rho j\upsilon\acute{\alpha}\kappa\iota$ Θυσ. 799 τὸ X, κρηός, κρηός (= κριός), βουῖά (τά), πιστεύω, χολικεύομαι, Κρ. Ἀκουή (= φήμη) Ἰ. Α. 274 27, πρεῖν 163 8, Ἰγυδαῖον 483 11, $j\sigma\acute{\iota}$ Μαχ. 80 8, ἄγουρος 53 9, ποῖγοι B 432 28, ζιῶ Poem. d' am. 94 70, ζαγή 73 1, γουριάζω <ῶρούμαι⁹ 103 18, Μανογήλη 141 1, βγία, $j\acute{\epsilon}$ μανα (= ἔ μάννα), ὑγιός.

Τροπή τοῦ $\tau\eta$ εἰς $\theta\eta$: κομμία — Κρ. κομμία — Κ. κομμάκια, κομματιάζω—κομμαθιάζω—κομμαθιάζω, φωτιά—φωθιά—φωθιά, μάτια—μάθια—ἀμμάθια¹⁰.

⁶) Σήμερον ἔν Κύπρῳ $\mu\pi$: ἐτσιούπωσεν, ἀππώνω, ἔππεσεν κλπ. Ἡ μεταβολὴ δυνατὸν νὰ συνετελέσθη ἤδη ἀπὸ τοῦ μέσου αἰῶνος (βλ. Dawk. Makh. 2, 36). Ὁμοίως ἔν Δωδεκαν. (βλ. Dawkins, Forty - five stories...σ. 111, 113, 117, 178, κ. ἄ. καὶ Ἀθην. 49 (1939) 124) καὶ Ν. Ἰταλία (βλ. Studi biz. 3, 116β, 131α). Ἄλλ' ὀρθότερον ἔχομεν τὴν ἐξῆς σειράν: $\pi > \mu\pi > \mu\pi$, βλ. Γ. Κουρμούλην ἔν ΕΕΒΣ, 18 (1918) 233 κ. ἔ.

⁷) Βλ. Χατζιδ., Περὶ τῆς γλώσσης καὶ τῆς γραμματικῆς τοῦ Ἑρωτ. σ. 459 (ἔν τῇ μεγάλῃ ἔκδ. τοῦ Ξανθ.).

⁸) Βλ. Γ. Ἀναγνωστ., Ἀθην. 38 (1927) 141 - 2, 148 ὅστις θεωρεῖ τὴν ἀπουράνωσιν ὡς ἴδιον χαρακτηριστικὸν τῆς διαλέκτου τῆς Ἰ. Κρήτης.

⁹) Τοῦτο δὲν ἰσχύει διὰ τὴν σύγχρονον κυпр. διάλεκτον (βλ. Παντ. Φων. σ. 10). Περὶ τῆς κρατούσης νῦν ἔν Κ. συνίζησεως τοῦ $\rho + j$ βλ. Μενάροδ. Ἀθην. 6 (1894) 161.

¹⁰) Βλ. Χατζιδ. ΜΝΕ 2, 289 καὶ Ἀθην. 29 (1917) 203 - 4.

¹¹) Περὶ τοῦ φαινομένου βλ. Χατζιδ. Ἐπιστ. Ἐπ. Πανεπ. 1 (1913/4) 59 κ. ἔ. καὶ Γ. Κουρμούλην, Ἐπ. Ἐταιρ. Κρητ. Σπ. 1 (1938) 15 - 16 ἔνθα ὑποστηρίζεται ὅτι ἡ τροπὴ συνετελέσθη ἤδη τὸν 16ον αἰ. Ὁμοίᾳ τροπῇ καὶ ἔν Θεσσαλίᾳ. Πρβλ. Ἀχ. Τζαροτς., Περὶ τῆς Θεσσαλ. διαλ. σ. 38: «τροπήν εἰς θ ὑφίσταται καὶ τὸ τ πρὸ τοῦ συμπλέγματος $\tau\eta$ ($\tau\chi\eta$). Ἐνταῦθα ὁμως πάλιν ἔκ τοῦ συμπλέγματος $\theta\chi\eta$ εἶναι δυνατὸν νὰ προκύψῃ $\theta\chi\eta$ ».

Ἐναλλαγή τῶν μέσων β, γ, δ: γόπα—βούπα, φλέβα—φλέγα, γροικῶ — δροικῶ Κρ. (βλ. Ἀθην. 38 (1917) 161). Ἀνταμοιδή Ἄσ. 16031, κήβεριν ἀντι κήδεριν 18015, δουλή ἀντι βουλή 21927, βουρά ἀντι γορά Ροέμ. d' am. 2, 30, βοράζω, Γημήτρις, Κ.

Ἀντιμετάθεσις συμφώνων: ζγουράφος, ζγουραφιά Ἐρ. Εἰτζούς (χορφ. Ὁξφόρδης Μαχ. 598) ἀντι εἰς τοὺς (βλ. Dawk, ἐν ΒΝJ. 3 (1922) 140), γίτζαν Μαχ. 237 22 (<γαλ. *juste*) βλ. Dawk. αὐτ. σ. 139 - 40.

Ἀφαίρεσις φωνήεντος: χμαλωτίζω, ρίζω, στράφτω, φελῶ, μνόγω, ξάζω, πουργός Κρ. Σοφόριον Λεύντ. Α 4221 καὶ C 435, κλησιέκδικοι C 506, σπέρα (ἦ) Ροέμ. d' am. 111 11, μόννω, κλουθῶ, φελῶ, στράφτω, σάζω, πουργός, ξάζω¹¹ Κ.

Προσθήκη φωνήεντος ἐν ἀρχῇ λέξεως: ὀγιά, ὀγιανά, ὀμναλός Ἐρ. Γ 962, ὀπροχθές, ἄπύρι, ἀλημονῶ, ἀσκιά, ἐλίγον, εἰσὲ καιρόν¹², μᾶσε δώσου¹³, τούσε βάνει, ἦθελενε ἄετ, Κρ. Εἰσιτανὸ Ἄσ. 18929, ἀδιότι 44025, ἀδράμια 49211, ἀθασοκάρυδα 4965, ὀδίχα 16525, ὀδίχως 6428 κ. ἄ. ἀδίχως 45014, ἀπεζεύω Μαχ. 1526, ἀβγάλουν 16922, ἐγρωνίζω Β 4724, ὀπολλᾶτε, ἔλλιον, ἀλ(λ)ησιμονῶ, ὀσιά, μηδὲν ι-στέκης ν' ἀσκοπίζης Ροέμ. d' am. 522. Προσθήκη ε ὡς: ἐμιλιά, ἐζημιά, ἐγνωριμιά, ἔσμιξες κλπ. Κρ. καὶ ἐπρουζέζης Ἄσ. 18021, ἐμοιχίαν 16231, ἐγροίκησεν Μαχ. 23831, Κ.

Συγκοπὴ φωνήεντος ἐν μέσῳ λ., ἰδίᾳ τοῦ ἀσθενοῦς ι: φλαγή, σφορά (= συμφορά) Γύπ. Ε 82, πρεμαζώνω, περλαμπασιός, κουκλώνω, φλάγω, κνογελῶ, ἀρνεύγω, τς (= τῆς ἢ τίς), σκορδαλλός Ἀθην. 38, 154, μερκοὶ Ἐρωφ. Γ 239, Κρ. Παρκάτω (σῆμ. —ου), παρκατεβαίνω, παρδιαβαίνω, παρδιάβασις, περλάβη Ἄσ. 32831, ἐλεμοσύνη Ροέμ. d' am. 1439, ἔλενός (= ἔλεεινός), σκορταλλός, πελλός (<πελελός), τρασινός Ἀθην. 6, 463 (<τωρσινός).

Ἀνάπτυξις συνοδίτου φθόγγου ι ἐν μέσῳ λ.: κατώφιλο Ἐρ. Γ 393, λαμπιρός 665, ζιμιό, ρόλιτα, ψαλιτήρι, χειρσιεμένο (χωράφι) Ἀθην. 38157, Κρ. Ἐκουβήθην (= ἐκρούφθη) Ἄσ. 15220,

¹¹) Βλ. Μενάρδ. ἔνθ' ἀν. σ. 145.

¹²) Γραπιέον: εἰς ε - καιρόν, μᾶς ε - δώσου κλπ. Βλ. Ἀναγνωστ. ἐνθ' ἀν. σ. 156.

¹³) Σήμερον ἐν Κ. ἐπέδωκαν ὡς εὐφωνικά φωνήεντα τὸ ι καὶ ε, βλ. Μενάρδ. Ἐπιστ. Ἐπ. Φιλοσ. Σχ. 1, 7 - 10 (ἀνάτ.) καὶ Παντ. Φων. 20 - 21, π. χ. ἐν ι - ξέρω, ἄμα τὸν ε - γράψης, ἐνὰ τὸν ε - ξι(χ)άση κ. τ. ὅ. Τὸ φαινόμενον μσνκ. ἐν γένει, πρβλ. Φλώρ. καὶ Πιατζαφλ. στ. 1618: ἔτοιμη γὰ ι - στέκειαι (ἔκδ. Wagner) καὶ Θρηνον Κων.πολεως στ. 24: καὶ ἂν ι - σφάλλω (οὐχὶ ἀρεὶ σφάλλω ὡς γράφει ὁ Wagner), Ροέμ. d' am. 52, μηδὲν ι - στέκης κλπ.

στεγινή 436 26, βιβίλια 228 31, 478 25, βιβιλιὸν Ροῆμ. d' am. 29 κ.ἄ., Ἀξιολάτῃγος (ἐν Κρ. Ἀξιολάτῃγος Ἀθην. 38, 154), ξηντιλῶ (<ἐ-ξήντιλησα), ἀντιλὶν τὸ (δοχεῖον πρὸς ἀντλησιν), σερισσὸν (=χέρσον), Κ. Ἀπάλειψις τελικοῦ ν: κοινότατον ἐν Κρ. χῶνα (γ' πληθ.), νὰ μιλήσου, νὰ πληθαίνου, πουλλιῶ (γνκ. πληθ.), ἄ γροικηθῆ, τῶ βυζῶ, τῶ σκυλλῶ κ. ἄ. π., ἀπαντᾷ καὶ εἰς τὰ κυπριακὰ μσνκ. κείμενα: ἐφοβούμεον Ἀσ. 167 7, μόνο 169 25, τῶν τέκνων της 383 10, δόμα 394 4, ἦγου 488 14, τὸν ἀφέντη τους 399 10, ἄ δὲν ἐθέλη Μαχ. 108 23, τάσσο-μέσου (=τάσσομέν σου) 160 27¹⁴.

Τὸ ν ἂν μὴ ἀληθῶς τελικὸν ἀλλ' ἐξ ἀναλογίας διατηρεῖται καὶ ἐν Κρ.: τὸ παιδίν, ἀποπανωθιόν, ἄλογον, τὸ σίδερον, τὸ ζερβόν, μέγαλον προᾶμα, χειμῶναν καλοκαίρι, μάνναν καί, στὸ χέριν της, τὸ δακτυλίδι ται, ἐφαίνεταιόν ται, δαμάκιν, τὴν πλευρωμήν του. Οὕτω καὶ εἰς τοὺς δημοτικὸς τύπους: ἐκράτειν, ἐβάσταν, ἐλέγειον, ἐλέγουντον κλπ.

Μετάθεσις τοῦ ρ: πρίκα, πρικύς, πρικαίνομαι, κουρρά, κουρρανα. δακρυώνω, κορκός, κορνιαχτός, κρουσεύγω, Κρ. Δραμοῦ (=δαρμοῦ) Ἀσ. 397 19, φουρκάλιν, φουρκάλιζω, φουρκάλιμαν, πρίκια (=πίκρα), πρίκια Θρηνοσ Κύπρ. στ. 344 (Κυπρ. Χρονικά, τόμ. 2), πρέκια (οὐσ.) Β 514 11, Θρ. Κύπρ. στ. 748, πρέκιος (ἐπίθ.) Μαχ. 156 21, Καρίον (=Καῖ-ρον) 64 4, κορνιαχτός, παρωνόν (<πρωινόν) Ροῆμ. d'am. 10 5 κ.ἄ., Κ.

Β. ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΚΑ

Ἄ ρ θ ρ ο ν (κοινοὶ τύποι): οἶ (πληθ. θηλ.), τὲς (αἰτ. πληθ.). Πρὸς τὸ κρητ. τῶς (=τοὺς) πρβλ. τὸ κυπρ. των (=τους), Μαχ. 157 12.

Ὀ ν ὀ μ α τ α: Ἐκ ποικίλων μετασχηματισμῶν ἀναφέρω ὀλίγους τύπους κατ' ἐκλογὴν:

Κρ. ὁ γονεῖς ¹⁵	Κ. ὁ ἱερεῖς Ἀσ. 358 20.
τοῖ συγγενοῦς	τοῦ συγγενοῦ Ἀσ. 131 1 κ. ἄ., οἶ συγγενοῦς 457 20, τοὺς συγγενοῦς 141 20.
ἡ χέρρα	ἡ χέρρα Μαχ. 344 15.
ἡ γρά, οἶ γράδες, Ἀθην. 38, 165.	ἡ ρκά, οἶ ρκάδες.
ὁ κῆρις, οἶ κυροῦδες, Ἀθην. 38, 164.	μσνκ. κῆρις, κυροῦ, κυροῦδες (σήμε. ὁ τῶρις, οἶ τυροῦδες).
οἶ σκουληκοί	οἶ σκούλουτσοί, πρβλ. ὁ ρῆγος Μαχ. 106 17, τοῦ κηρύκου Ἀσ. 215 6.

¹⁴) Διὰ τὴν σύγχρονον κυπριακὴν διάλεκτον βλ. Μενάρδ. Ἀθην. 6 (1894) 166 - 7. Ἐν τούτοις τὰ γραφόμενα ἐκεῖ δὲν εἶναι αὐστηρῶς ἀπηκριβωμένα.

¹⁵) Βλ. ΜΝΕ 2, 30, Χατζιδ. ἐν Ἐρωτ. Ξανθ. 463 καὶ Ἀναγνωστ. Ἀθην. 38 (1927) 163.

βασιλεύς¹⁶, συνήθως κυβερνός Ροēm. d' am. 126 29, χει-
 γραφεται βασιλιός. μός 61 4.
 προώπατα, αλόγατα, περπύρατα Ἄσ. 330 11, προώπατα, ἔρ-
 ὄρατα, ναύλητα, Ἄσ. γατα¹⁷ Μαχ. 219 16.
 θην. 38, 168.
 γαλάτου, μνημάτου, Πασχάτου, πραγμάτου, ἀλλιαμάτου, βρου-
 προμάτου κλπ. θισμάτου Μιχ. 219 18.

Πρὸς τὰ τελευταῖα συνεξέδραμον καὶ πολλὰ λήγοντα εἰς — ον καὶ δὴ
 εἰς — ιμον¹⁸: κτισιμάτου Ἐρ. Γ. 394, γραψίματα, τριψίματα (Ἄθην.
 38, 168). Ἐν Κ. ριψιμάτου Ἄσ 47 30, στρεψιμάτου, ταξίματα.

Πολλαὶ γνκ. μετεσχηματίσθησαν κατ' ἀναλογίαν δευτεροκλίτων:
 Κρ.: μεροῦ νυχοῦ Ἐρ. Α 1081, τοῦ ἔψου καὶ τοῦ βάθου Ε 164. Κ.:
 τοῦ δνύχου Ν ε ό φ. Ἐγκλ., τῆς νεάνης Ἄσ 97 9, τοῦ μάκρου 177 13,
 τῆς γυναικοῦ 579 6, τοῦ χροιοῦ 7 27, τοῦ τεθνεώτου 383 3 (θῆλ. τῆς τε-
 θνεώτης Ἄσ. 131 14) ὄθεν καὶ ὄν. τεθνεώτης, τοῦ τεθνηκοῦ Ἄσ. 107
 17, θῆλ. τῆς τεθνηκῆς 139 31, τῆς θαλάσσου, τοῦ ὄρου, τῆς νυκτοῦ
 Μαχ. 301 10, Β 436 10, τῆς ἡμεροῦ Θρ Κύπρ. στ. 364¹⁹.

Κρ. οἱ δύναμες, προᾶξες, τάξες, κλπ. Κ. τὲς χοῖσες Μιχ. 65 20, γιά-
 σες 70 15 κλπ.

Παράγωγικαὶ καταλήξεις.

—ένος²⁰ ἐπιθ. ἐν Κ. λίαν εὔχρηστος ἀντὶ τῆς εἰνός π. χ. κερένος,
 πλιθθαρένος, πορφυρένος, βιλουσένος, κουρελλένος κ. ἄ. π. Ἐν Κρ.
 μαρμαρένος Γύπ. Α 137, Β 291.

—ερός²¹ ἐπιθ.: θανατερός, φωτερά Ἐρ. Γ 239, παμπακερός, λυ-
 πιητερός, καπνερός, πυκνερός Ἐρωφ. Β 123, ἀγαπητερά (ἐπίρ.) Ἐρ. Δ
 1233, Κρ. Ἄδκειασερός, δασερός, ὀρνιθερός, καρπερός κλπ. Κ. Ἐκ
 τούτων οὐσ.: τὰ φωτερά (ἰντίθ. τὸ σκοιείδι Ἐρ. Γ 239), καμιατερό

¹⁶) Τύπος βασιλεύς ἀπαντᾷ ἐν χιακῇ ἐπιγραφῇ τοῦ βου π.Χ. αἰ. (βλ. Ἄθην. Β
 (1893) 32) ἀλλὰ «πρόκειται ἀντικατάστασις αὐ καὶ εὐ διὰ τῶν αο καὶ εο ἐν ταῖς
 ἰωνικαῖς πόλεσιν». Ἐνταῦθα πρόκειται περὶ ἀναλογικῶν σχηματισμῶν ἐκ τῆς γνκ.
 πληθ. κατὰ τὰ δευτεροκλ. ἀρσ. ἐπίθετα. Βλ. Χατζιδ. Ἐρωφ. Ξανθ. σ. 463.

¹⁷) Ἐκ τοῦ ἔργατα ὁ Σάθας Μεσ. Βιβλ. 2 (Γλωσσ.) σχηματίζει τὸν ἀνύ-
 παρκτον τύπον ἔργατον ὡς ὄνομ. ἐν.

¹⁸) Ἐσφαλμένως ὁ Σάθας, ἐνθ' ἄν. σχηματίζει ὀνομαστικὴν εἰς — ματον
 ἦτοι γραψίματος, ραψίματος, ἀλλάματος, στρεψίματος ἀντὶ εἰς — ιμον, ἀφοῦ ἀ-
 παντᾷ ἡ ὄνομ. κρίσιμον Ἄσ. 109 8.

¹⁹) Διὰ τὴν μεγάλην ποικιλίαν τούτων βλ. Μενάουδ. Ἄθην. 8 (1896) 435-442.

²⁰) Ἡ —ένος ἐπικρατεῖ ἐν Πόντῳ (βλ. Ἐπ. Πανεπ. Ἄθην. 8 (1912) 14)
 καὶ Ῥόδῳ (βλ. ΜΝΕ 1. 555 καὶ Dawk. Forty five st. 557a).

²¹) Διὰ τὴν κατάλ. βλ. Ἄθην. 37 (1926) 150 καὶ 38 (1927) 181, περὶ δὲ τῶν
 ⚡ καύτης τοπωνυμίων ἐν Κ. βλ. Ἄθην. 18 (1905) 362.

Ἐρωφ. Α 155 (= ἐργάσιμος ἡμέρα), ἐν Κ. τὰ καλαμερὰ (= καλαμεῶν)²² Μαχ. 151 23, νῦν δὲ πάμπολλα: τὸ ουισερὸν, ἡ σταχετηρή, τὸ πυκνέριν, ἡ κοιτισερή κλπ.

—εὖς, ἰὸς εἶτα —ἰος ἐν Κ. προελθοῦσα ἐκ μεταπλασμοῦ ὄνομ. ἄρσ. γ' κλίσι.: Βασιλιός, γονέοι Ἐρ. Δ 309. Ἐν Κ. γονίος Μαχ. 53 10 καὶ κατ' ἀναλογίαν τούτων πολλὰ πρωτόκλιτα ἐγένοντο δευτερόκλιτα: πουλητιός, ἀγκαλειός, δανεισιός, πληθ. δανεισιτιόδες Μαχ. 388 14, ἐμπιστευτιός, πληθ. ἐμπιστευτιῶτες 411 24 καὶ τοπων. Μεταξιός (περιοδ. «Πάφος» 5 (1940) 227), Βλ. καὶ Λεξ. Ἄρχ. 6 (1923) 76.

—ιά παραγωγικὴ κατάλ. ὀνοματικῶν ἢ ῥηματ. θηλυκῶν ὄνομ.: Κρ.: πεσματιά, ὀχθηριά, ἀμπωσιτιά, σιγανεμιά, γαλαχτιά, ἀστοχιά, ἐρωτιά, ἀσοαλιά, τσινιά κλπ. Κ.: συρματιά (= ἴχνη κυλισθέντος ἢ συρθέντος) νῦν ἐν συνθέσει κωλοσυρμαθικιά, ὄμνοσιτιά Ροῆμ. d' am. 141 11, μισιτιά (γρ. μιοσιτιά) 43 4, σημειθικιά, ἀμμαθικιά, λαμπρακιά (νῦν —τιοιά), χαρμαθικιά, ζαβαλιά, δησιά, λειψιά, φουσκιά Ἄσ. 73 4. Ἐνίοτε φέρονται καὶ ἀσυνιζήτως: καλοταριά Ἄσ. 300 1, ἀβροχία, μετεωρία Ροῆμ d' am. 141 7, φουσκία Ἄσ. 73 6, σκεπασία 153 22, ὄρμασία 170 4, ἀπηθία 212 2, λακτιά Μαχ. 72 11.

—ότη κατ. θηλ. οὔσ. δηλούντων ἰδιότητα ἢ κατάστασιν (ἔξ ἀρχ. καταλ. —ότης)²³. Κρ.: γλυκότη, δροσερότη, ἐθκολότη (= ἐπιπολαιότης), ταπεινότη, κλιότη (καὶ κλιτότητα), κοκκινότη, κρυγιότη, μοιότη, σπλαχνότη κ. ἄ. Κ.: ψυχρότη Ἄσ. 183 1, κρυότη, νεότη, μιτότη (φρ. πὸν μιτότης = παιδιόθεν), ἀνθωπότη Ροῆμ. d' am. 142 20.

—άρις (—ιάρης)²⁴, ἐπιθ. δηλοῖ ἐλάττωμα ἢ πάθησιν. Κρ.: ἀφορμάρις, θηλ. —αρὰ Ἄ. Κρ., —αρὲ Δ. Κρ., ἀρρωστάρης, ντροπιάρης, φοβιτάρης, ὀκνιάρης, κοψάρης (= δραπέτης) Γύπ. Β 80 (ἐκ διορθ. τοῦ Ξαν.) Κ.: ἀντροπκιάρης, θηλ. νῦν —αρκά, σπαν. —ισσα, ψεματάρης Μαχ. 366 3, κιτρινιάρης, ὀκνιάρης, σιρηνιάρης, κουρτουλιάρης, λυσοιάρης κ. ἄ. Ἐξ ἐπιθ. εἰς —άρις προῆλθον οὔσ. δηλοῦντα κατὰ τὸ πλεῖστον ἀσχολίαν, ἐπάγγελμα, ἰδιότητα κ.τ.τ. Κρ.: λαγουτάρης, ἐρωτάρης, κατεχάρης, ἀλογάρης, καβαλλάρης, διωματάρης, περισσάρης (= πλήρης προτερημάτων). Κ.: πασιλλάρης Λέοντ. Β 14, κουρσάρης, λαουτάρης, Ψαράρις, Λουτράρις Μαχ. 397 21, καμηλάρης, χανουτάρης,

²²) Ἐσφαλμένως ὁ Σ ἄ θ α ς, ἐνθ. ἄν. μεταφράζει = σιτηρά.

²³) Βλ. ΜΝΕ 1, 60 καὶ 2, 9 καὶ Ἄθην. 38, 162.

²⁴) Βλ. ΜΝΕ 1, 421 καὶ 2, 527. Ἐκ τῆς καταλ. τοῦ θηλ. ἐν Δ. Κρ. ἔσχηματίσθη κατάλ. οὔσ. εἰς —αρὲ ἀπαντῶσα καὶ ἐν Κ. πρὸς δήλωσιν χρώματος ἢ ἰδιότητος ζῆφου ἢ γυναικὸς δυσειδοῦς. Βλ. Μενάρδ. Ἄθην. 6, 36 καὶ Πρακτ. Ἄκαδ. Ἄθ. 4 (1929) 463 - 4.

μεροικάρης (= μέτοχος), ταβερνάρις, αποκλισιάρης, νικάρις (= νικητή) Ροέμ. d' am. 146 1.

—ορας (—όρος μσνκ. κυπρ. κείμ., νῦν —ουρος): συβουλάτορας, δοξαράτορας, ἀποστολάτορας, πληθ. —όροι, φλοκάτορας —όροι, Κρ. Ἐνοικιάτορας ²⁵ Ἀσ. 323 5, βλεπάτορας (σήμ. —ουρος), φυλακάτορας, τζακαράτορας (= τοξότης), βιγλίτορας, βουρακάτορας, φυλακάτορας ἀπαξ παρὰ Μαχ.

—ος, καταλ. οὐδ. οὐσ. κατὰ τὸ πλεῖστον ἐκ μεταπλασμοῦ παρελθόντων ²⁶. Κρ.: δῶρος, νίκος, μέτρος, πλοῦτος, δρόσος, σπλάγγος, μάκρος, μάθος (Φιλίστωρ 4, 519) κ.ἄ. Κ.: τὸ γράφος Ἀσ. 103 28, βίος, δρόσος, διάφορος, κλήρος, στόλος, σκέπος, ψήφος (=σεβασμός), φέγγος, δάρκος (ἐκ τούτου τὸ δάρκωμαν κατὰ νέον μεταπλασμόν), γέρκος, δέντρος Ροέμ. d' am. 150 15.

—αινα ²⁷ οὐσ. θηλ. Κρ.: φίλαινα, παίδαινα. Ἐν Κ. πλὴν τούτων προσέτι στρούθαινα Κυπρ. Σπουδ. 13 (1950) ὁλὲ, βόσσαίνα, jáτραινα, μίταινα κ. ἄ.

—ῶνας, οὐσ., ἐν Κρ. διαλε(γ)ῶνας (=ὁ διαλέγων) Ἐρ. Ε 277. Ὅμοιως ἐν Πάφῳ τῆς Κύπρου ἀμματισκιῶνας (=ὁ ἐμβολιάζων ἄγρια δένδρα), ἀνεμισκιῶνας (=ὁ λιχνίζων), ποισκιῶνας, χαλισκιῶνας κλπ. δηλοῦνται τὸ ἐνεργοῦν πρόσωπον ²⁸. Ἐν Κρ. ταῦτα δηλοῦν καὶ ἀφηρημένην ἔννοιαν: διαλεγῶνας (=διαλογή), ἐν Κ. δὲ μελισσιῶνας (=τὸ μελίσσι) Ἀσ. 198 13, καλαμιῶνας (=καλαμεῶν) κλπ ²⁹.

—πουλλος, α, ο ὑποκ.: παραθυρόπουλλο Ἐρ. Γ 431, Ρηγόπουλο, —πουλλος, —ούλλα, ἀφεντοπούλλα, ποροπούλλα, καμεροπούλλα, κορασοπούλλα κλπ. Ἐν Κ. ἤδη παρὰ Λεοντ. σκλαβοπούλο 85 26, ἀββαδόπουλον 87 2, ὀρνιθόπούλλα Ἀσ. 492 27, σπαθόπουλον 191 26, σανιδόπουλα Μαχ. 346 9 κλπ. ³⁰.

—ίκι κατ. οὐδ. οὐσ. δηλούντων ἀξίωμα: βασιλίκι Ἐρ. Ἐν Κ. κοντοσταυλίκι, καπετανίκι, σουλτανίκι παρὰ Μαχ. καὶ πελατίκι παρὰ Β 429 25 (<ἀπελατίκιον).

²⁵ Ἦδη (;) παρὰ Λεοντ. 67 1: *κουράτορα*.

²⁶ Βλ. ΜΝΕ 2, 40 καὶ 62, Ἀθην. 28 (1916) 568 καὶ 41 (1929) 50 - 52.

²⁷ Βλ. ΜΝΕ 1, 636 κ. ἑ. Περὶ τῆς χρήσεως τῆς καταλ. πρὸς σχηματισμὸν ἀνδρωνυμικῶν βλ. ΜΝΕ 2, 72, περὶ δὲ τῆς χρήσεως ταύτης ἐν Κ. βλ. Μενάροδ., Περὶ τοῦ σχηματισμοῦ θηλυκῶν ὀνομάτων Πρακτ. Ἀκαδ. Ἀθ. 4 (1929) 458.

²⁸ Βλ. Μενάροδ. Ἐπιστ. Ἐπετ. 9 (1913) 145.

²⁹ *Μιαλιῶνας* (=ὁ ἀντίχειρ) ὅπερ κακῶς ὁ Σάθας ἐνθ' ἀν. γράφει *μεγαλιόνοστον* τὸ ἀντὶ *μεγαλιῶνος* του.

³⁰ Ἡ καταλ. διατελεῖ ζῶσα ἐν Πιτσυλίᾳ Κύπρου, βλ. Κ. Χατζηιωάννου, Τὸ γλωσσικὸν ἰδίωμα τῆς Πιτσυλιᾶς Κύπρου σ. 13 (ἀνάτ.) ὡς καὶ ἄλλα χοῦ τοῦ ἑλληνισμοῦ.

α' συνθετικὸν τὸ ἐπίθ. ὄλος μετ' ἐπιτατικῆς σημασίας καὶ τὸ ἐπίθ. ἄκρος πρὸς ὑποκορισμὸν³¹. Κρ. *ὀλόκρυγιος, ὀλότυφλος, ὀλομάτωτος* Ἐρ. Ε 906, *ἀκροζῶ* Φορτ. Ε 576, *ἀκρόκαλος, ἀκρόμακρο ἀκρομεγαλώνω, ἀκροστένομαι* κλπ. Κ. *ὀλόχαρος* Ροῦμ. d' am. 1464, *ὀλόελος, ὀλόλαδος, ὀλομάτσελλος, κρογελῶ* (= μειδιῶ) Ροῦμ. d' am 11637, *κροφοοῦμαι, κροκόσινος, κρόννοιχτος* κ. ἄ.

Ἄντωννυμιῶν τύποι κοινοὶ ἢ παράλληλοι:

ἐμέν, ἐσέν, Κρ. *σέναν* — Κ. *ἐσέναν, θινος* (= ὄποιον) — *θις* Ροῦμ. d' am. 227, *θινος, ἐκειὸς* — *ἐκ(ει)ήν* Ἄσ. 40731, *πασανεις — πασάνας, ινάς — ινάν, μουδένας* Γύπ. Δ 220 — *μηδένας ἢ μεδένας, ἀπὸ* (= ὀπού), *κάτις, κατίς — κάτινες, καινές*, πρὸς δὲ τὸ κρ. *καθενεις* πρβλ. τὸ *καθενεις* Μαχ. 11812, Ροῦμ. d' am. 9034.

Ρήματα. α') Κοινὰ κατὰλήξεις:

— *αίνω*, Κρ.: *κερδαίνω, ἄορ. ἐκέρδαισα, (ἀπο)λιγαίνω* Ἐρ. Γ 824, *πρικαίνω, σωπαίνω, κρυαίνω, γαίνω, ἀποθαίνω*. Κ.: *κερταίνω, ἄορ. ἐκέρταίξα* Ἄθην. 38, 77, *κερδαίνω* Ροῦμ. d' am. 9432, *σωπαίνω, ἄορ. ἐσώπανα* 9830, *τυχχαίννει* 210 (σημ. *τυσσαίννει*), *λαχαίνει*³², *πλημαίνει* (= πληροῖ ὕδατος τὸν ἀγρόν, ποτίζει), *ξαίνει, ἀφταίνει*.

— *σσω* (δηματ. κατὰλ. ὄλων ἐν γένει τῶν νοτίων νήσων), *ράσσω, τρομάσσω, συνάσσω, τάσσω, πράσσω* Κρ. *Πλήσσω, σιάσσω, πήσσω, ρέσσω, φαντάσσω, βράσσω*, Κ.

— *(ί)σχω*³³, *σπανία* ἐν Κρ. *Βαρίσχω* πολλ., *ἐπέδωκε* ἐν Κ.: *κρινίσχω, σημανίσχω, (ἀπο)μεινίσχω, βαρυνίσχω* κ. ἄ. π.

— *ίζω*³⁴ ἀντὶ συναιρουμένης καταλ.: *σταματίζω* Ἐρ. Β 240, *ἀδυναμίζω* Γ 36, *κρατίζω, ἀρχινίζω, ἐρμίζω, χιλιμιντριζω* καὶ *χιμνίζω, σφαλίζω, ταραχίζομαι, ἀκουμπίζω, λακταρίζω*, κ. ἄ. Κ. *σκοπίζω* Μαχ. 716 (πρβλ. τὸ σημ. *ξησκοπίζομαι*), *ἀγρυνίζω* Ροῦμ. d' am. 7811, *κουμπίζω, βλεπίζω, ἀγκαλίζω, πολεμίζω, συμπαθίζω* κ. ἄ.

Ἡ πρόθεσις ἀνά ὧς α' συνθ. ῥ. ἐγράφη εἰς ἀνε— *ἐκ* τῶν ἱστορικῶν χρόνων: Κρ. *ἀνεγελᾶ, ἀνεπεύγω, ἀνελαμπάνω*. Κ. *νεκαισιῶ* (σικχαίνομαι), *νεκουμπώνομαι* παρὰ τὸ *ἀνακουμπώνομαι* κλπ.

β') Κλίσεις.

Βοηθητικὸν εἶμαι, γ' ἐν. *ἔναι*³⁵, α' πληθ. *εἴμεσθε(ν)*, προσέτι *εἴ-*

³¹) Βλ. Κορ Ἄτ. 2, 26 - 27, περιόδ. Πλάτων 6, 316, ΜΝΕ 1, 478 - 9 καὶ 2, 523, 583 - 4, Ἐρωτ. Ξανθ. σ. 434 καὶ Ἄθην. 26 (1914) Λεξ. Ἄρχ. 1, 128 - 9

³²) Τὸ παρὰ Κορ. Ἄτ. Βιβλ. Β' Πτωχοπρ. στ. 76 *λαχένη* γραπτ. *λαχαίνει*.

³³) Περί τῶν ῥ. εἰς *(ί)σχω* ἐν τῇ Κυπριακῇ βλ. Beaudoin, *Étude du dialecte chypriote*, 94 - 95 καὶ Γ. Ἄναγνωστ. Λεξ. Ἄρχ. 6 (1923) 81-82. Περί τῶν ρημάτων εἰς — *ίζω* ἐν γένει βλ. Χατζιδ. *Einleitung* σ. 164 κ. ἑ.

³⁴) Περί τινων εἰς — *ίζω* ῥ. βλ. Ἄθην. 29 (1917) 189 - 90.

³⁵) Οἱ τ. *ἔναι* καὶ *εἴμεσθεν* τῆς μεσνκ. ἐν γένει γραμματείας ἀπαντοῦν εἰς

μεσταν Μαχ. 646 και Θρ. Κύπρ. ΔΙΕΕ στ. 46 κ. δ. (νῦν εἵμασταν Ἐθην. 36, 35 ἢ εἵμασιν), εἵμεστα Φορτ. Α 339 και εἵμεσταν Ἐρωφ. Α 508 και Μαχ. 1606, Ροῆμ. d' am. 10225 Θρ. Κύπρ. στ. 83 και ΔΙΕΕ στ. 46. Ἔτον (= ἦσαν) και παρὰ Μαχ. 15122 κ. ἄ.

Συμπίπτουν αἱ καταλήξεις: — ουσιν ἔνεστ., — αν βαρυτόνου και — οὔσαν συναιρουμένου παρατ. Ἐπίσης οἱ διαλελυμένοι τύποι τοῦ γ' ἔν. συνηρημένων εἰς — ειε: Κρ. ἐθώρειεν, ἐπόνειε, πορπάτειε, ἐμίλειε, ἐψυχομάχειε κ. ἄ. Ἐν Κ. ὁμοίως ἐχάρεια, ειε, ειε, εἶαμεν, εἶετε, εἶταν, ἐμπόρεια, ἐκαριτέρεια, ἐκουβάλεια (παρὰ τὰ ἐκαριτέρον, ἐκουβάλον) κλπ.⁸⁶

Εἰς τρόποσ σχηματισμοῦ τοῦ Μέλλοντος εἰς τὰ μσνκ. κρητ. κείμενα εἶναι ὁ τῆ βοηθεία τοῦ ῥ. θέλω + ἀπαρεμφ. σχηματιζόμενος ἦτοι θέλομεν δεῖ, θέλω δώσει⁸⁷. Οὔτω και εἰς τὰ μσνκ. κυπρ. κείμενα θέλεις ἰδεῖν Μαχ. 39012, θέλω δεῖν Ροῆμ. d' am. 362 (και σῆμ. θέλω σε δεῖν) ἐπὶ παροτρύνσεως, θέλω ζῆν 937.

Ἡ ἰδιόρρυθμος χρῆσις τοῦ βλέπεσαι ἀντὶ προστακτ. ἐν Ἐρ.⁸⁸ ἀπαντιᾶ ἐν Κ. Οὔτω «βλέπου» ἢ «βλέπεσαι τὸν γιόμ μου» λέγει ἡ μήτηρ πρὸς τὸ τέκνον διὰ τὰ τοῦ ἐπιστήση τὴν προσοχήν.

Ὅμοίως συμπίπτουν οἱ ἐξῆς τύποι: ἐφανίστη (συντασόμενον μετὰ γνκ. ἀντὶ δοτικῆς), ἄγωμε(ν) — ἄμε, μπορὰ (<μπορεῖ νά), πρβλ. μελλά (= μέλλω νά) Ροῆμ. d' am. 1465, πὰ (= πᾶω, εις, ει, πάμε κλπ.), οἱ ἀρχαιώτεροι τ. τῆς προστακτ. ἄφης, δὸς κλπ. ἀλλὰ πέ μου, δέ με και εἰς τὰς δύο διαλέκτους. Πρβλ. προσέτι διόχγει (= δοκεῖ), μέλλ. διόξει, ἀόρ. ἦδιόξε ἐν Κρ. πρὸς τὰ ἐν Κ. δόγνει, δόξει, ἔδοξε.

Ἄ κ λ ι τ α.

ἐκ, ἀχ, ὀκ, ὀχ + ἔναρθρος Αἰτ. Ἐν Κ. ἐκ, ἐχ, ἀκ, ἀχ, ἀξ + ἔναρθρος Αἰτ. Π. χ. ἐκ τῆ δική σου Θυσ. 8, ὀκ τὸ στρωῶμα 471, και λαχάνη ὅτι εἰς ἐκ τοὺς συγγενάδες ἀποθαίνει Ἄσ. 653, ἀκ τὴν Ἀμμόχωστον Μαχ. 2472. Ἄλλὰ μετὰ Γνκ. ἀχ τῶν συγγενῶν Ἄσ. 47011.

μετὰ + Αἰτ.: μετὰ κεῖνα Ἐρ. Γ 1702 κ. ἄ., μετὰ θεὸν Λεόντ. 859, Ροῆμ. d' am. 316.

πολλὰ λαϊκὰ κείμενα. Βλ. προχείρως D u C a n g e. Grammatica linguae graecae vulgaris, σ. XXXI ἐν Gloss. Ἡ κατάλ. — εσθεν ἢ — εσταν σπανιώτερον ἀπαντιᾶ και εἰς ἄλλα ῥ. π. χ. νά δεώμεσθεν Θυσ. 1133, νά χαιρούμεσταν Ἐρ. Ε' 1431.

⁸⁶) Βλ. Μενάρδ. Ἄθην. 38 (1925) 54.

⁸⁷) Βλ. Χατζιδ. Περί τῆς γλώσσης και τῆς γραμματικῆς τοῦ Ἐρ. σ. 466.

⁸⁸) Βλ. Χατζιδ. ἐνθ' ἀν. σ. 466, Ξανθ. Γλωσσ. Ἐρ. σ. 391 και Ἄθην. 26 (1914) Δεξ. Ἄρχ. 1, 110 - 1, H. Pernot N. Ἐστία 12 (1932), 986 - 7, Α. Τζιάρτζ. αὐτ. σ. 1052 - 3, Ν. Τωμαδ. αὐτ. σ. 1053, Μ. Κριεραῖν αὐτ. σ. 1108 - 9 και BNJ 10 (1933) 408 και Γ. Στ. Ν. Ἐστία 13 (1933) 222-3

Κρ. <i>ἐπά, ἐδά</i> <i>πρίχον, πριχοῦ</i> < πρὶν οὐ <i>ἀντάμι</i> Γύπ. Πρὸλ. Β 92	Κ. <i>πά, δά.</i> ὁμοίως <i>ἀντάμε</i> Ροῆμ. d'am. 110 11, ἀν- ταμῶς 86 17, Ἄσ. 128 28.
<i>ὄντας, ὄντι</i> <i>ζιμιό</i> < εἰς μίον	<i>ὄντιαν, σήμ. ὄντας, ἄντιαν, ἀντάν,</i> <i>εἷμιον</i> Ροῆμ. d' am. 111 27, <i>εἰς μίαν</i> Ἄσ. 537 23.
<i>τόμου</i> <i>ἀκομή</i> πολλ. τῆς Ἐρωφ. <i>τὸ λοιπόν, (τὸ) λοιπονίς.</i> <i>ὥστε, ὥστου</i> Ἀθην. 38, 179 = ἕως ὄτου <i>μὴν πὰ</i> (= μήπως) <i>ἀμή, ἀμμῆ</i> ³⁹ <i>λώπως, λώπης,</i> (= μήπως) Φιλίστ. 4, 519 < λῶ πῶς; <i>γιάντα</i> < γιατί ἴντα <i>ἔδε</i> < ἰδέ <i>ἔντον, ἔντονε,</i> πληθ. <i>ἔτσι (ἔν-</i> <i>τσι)</i> < ἰδέ τον, ἰδέ τους <i>ῶφου</i> ⁴⁰ , <i>ἐπιφών.</i>	ὁμοίως Ροῆμ. d' am. 27 6, <i>ἀκομή</i> μσνκ. κείμε. <i>τὸ λοιπόν, λοιπονίν.</i> <i>ῶσι.</i> <i>μέμπα.</i> <i>ἄν με, ἀμ(μ)έ, ἀμμή, σήμ. ἀμμά.</i> <i>(λ)αλώπως</i> < λαλῶ πῶς. ὁμοίως Ροῆμ. d'am. 18 12 κ. ἄ. <i>ἄδε.</i> <i>ἔτον, ἔτους.</i> <i>ῶφου.</i>

*Ιδιαίτερον χαρακτηριστικὸν τῆς συγχρόνου κρητικῆς διαλέκτου θεωρεῖται καὶ ἡ χρῆσις τοῦ τροπικοῦ ἐπιρρηματος *ἔτσι* ὡς δεικτικῆς ἀντωνυμίας, π. χ. *ἔσο' ἄνθρωπος εἶμαι ἄγῳ* (=τέτοιος) πρὸς δ παρεβλήθη τὸ κυριακὸν «λαλοῦσιν πῶς εἶσεν ἔτσι ἄδρόπους τὸν τότε τσαιρόν»⁴¹.

Σύνταξις (σημασιολογικά).

Χρῆσις τοῦ ἄρθρου ὡς ἀναφορικῆς ἢ δεικτικῆς ἀντωνυμίας (συνήθης εἰς μσνκ. κείμε.) π. χ. ἐν Κρ.: *ἠῦρθε τὸ δὲν ἤθελε τὴν ἀγαπᾶ ξανοίγει τὸ μάθη ἀπὸ μικρὸς κανεῖς* Γύπ. Α 258. Ἐν Κ. ἤδη παρὰ Λεοντ. 24 12 *ὄλα τὰ ἐθεάσω τὰ κεράμια τὰ παιδία τὰ φιλω* Μίγνε 93, 1717 Α' *τὰ γινίσκονται ξηγοῦνται* Μαχ. 53 16. Νῦν: *γιατὶ τὸ τρώω τρώει με, τὸ πίννω καταλυεῖ με.*

Χρῆσις ἐπιρρημάτων, μετοχῶν κλπ. εἰς — α ἀντι εἰς — ο(ν): *ἔχω ἕνα γιὼν ὄγι' ἄντρα μου τόσα χαριτωμένο* Ἐρωφ. Δ 302' *ἄν ἐν' καὶ θηλυκὸ παιδί δὲν εἶχα καμωμένα* Γύπ. Β 42. Ἐν Κ. *τόσα βιγλῶ κοντὰ τὸν θάνατόν μου* Ροῆμ. d' am. 9 5 ἢ ἐπιρρηματος

³⁹) Διὰ τὴν ἐτυμολογίαν βλ. Κορ. Πρὸδρ. Ἑλλ. Βιβλ. γγ' καὶ Ἄτ. 1, 40.

⁴⁰) Διὰ τὴν ἐτυμ. βλ. Κορ. Πρὸδρ. Ἑλλ. Βιβλ. ἡθ'.

⁴¹) Βλ. Ἀθην. 38 (1927) 147.

ἀντὶ ἐπιθέτου: ὁ παιδίος θεωρεῖ τὸν σταυρὸν καὶ βάλεν φωτὴν μεγάλη Μαχ. 86 22

Ἐπίταξις τοῦ ἀντικειμένου π. χ. ἀρέσει μου, πουλῶ το κλπ. (βλ. Ἄθην. 38, 183) ὡς καὶ ἐν Κ. ἀρέσει μου, πουλῶ το κλπ. καὶ ὅταν τοῦ ὁ. προηγήται ἄλλη λέξις⁴³.

Παράλειψις εἰς τινὰς περιπτώσεις τοῦ νὰ τῆς ὑποτακτικῆς: χαρῶ σε! χαρῶ το (ἐπὶ εὐχῆς), βλ. Ἄθην. 28, 146, Ἐν Κ.: χαρῶ το τὸ μωροῦν μου (καὶ ὡς προσφώνησις) πότιεν πὰν σὴν Τζυοῖν, χαρῶ σε;

Χρησις μέσων ῥημάτων ἀντὶ ἐνεργητικῶν καὶ τὰ νά παλιν⁴⁴: θαμάζομαι, θρηνοῦμαι, —ᾶται καὶ θρῆνεται, —ίζομαι, φιλοῦσιν (= φιλοῦνται). Ὁμοίως ἐν Κ. θαμάζομαι (σῆμ. θαμμ—), θρηνοῦμαι, —ᾶσαι, φιλοῦσιν κ. ᾶ.

Σύνταξις πρὸς γενικὴν ὁ. αἰσθήσεως ἐμφαντικῶν ἢ ἐφειτικῶν (οἷον μνήμης καὶ λήθης, αἰσθήσεως, ἀφῆς, ἀκοῆς, ἐπιθυμίας κλπ. σημαντικῶν) ἀρχαϊκῶς οὔτω συντασσομένων: θυμοῦαί σου, μοῦ καταρᾶσαι, συμπάθησέ μου, νὰ μοῦ βοηθηῆξης, γροῖκα μου κλπ. Ἐν Κ. ἠκοῦσαν τοῦ ἀσθενῆ Ἄσ. 185 25, ἀγρόνισεν τοῦ Χριστοῦ Μαχ. 54 26. ἀθθυμήθηκέν της, ξμυροῖσηκέν του, ἔκρουσέν του, ἐντζι-σέν του, ἀρκίνησέν του, ρέεται του κλπ.⁴⁵

Πρὸς γενικὴν κατ' ἀρχαίαν χρῆσιν συντάσσεται καὶ ὁ συγκριτικὸς τ. τοῦ ἐπιθ. καλὸς (καὶ τοῦ ἐκ τούτου ἐπιρρηματος), οἷον: καλλιὰ του Ἐρ., καλλιόν του, καλλιώτερός σας ἐν Κ.

Χρονικαὶ προτάσεις εἰσαγόμεναι συχνὰ διὰ τοῦ συνδ. ὥστε νὰ (= μέχρις οὗτου), ἐν Κ. ὥστι νὰ⁴⁶.

σὲ χέρι γῆ σὲ μάγουλο ποτὲ δὲ θὲς μ' ἀγγίξει,

ὥστε νὰ φέρουν οἱ καιροὶ γλυκὸς καιρὸς ν' ἀνοιξῆ (Ἐρ. Γ 864)

κάθισε σὺ παραμερᾶς, ὥστε νὰ τὸ ὀρδινιάσω (Θυσ. 764)

ἀγάπα με θεοτικά, νὰ σ' ἀγαπῶ μελένα,

ὥστι νὰ δώσ' ὁ Πλάστης μου τὰ θυκὸ νὰ γίνουν ἕνα (δημ. Κ.)

ἀφήνω τὴν καρδιά μου ὥστι νὰ στρέψω

ἀμάχιν εἰς τὸ σῆθος τὸ δικόσ σου (Poem. d' am. 633).

Ἡ κατ' ἀναδίπλωσιν συχνὴ χρῆσις λέξεων πρὸς ζωηροτέρων τῶν πραγμάτων παρᾶστασιν: γύρου γύρου, ἀγάλια ἀγά-
λια, κουρφὰ κουρφὰ, συχνιὰ συχνιὰ, γιαμιὰ γιαμιὰ, βαρὰ βαρὰ, μουγ-

⁴³ Ἡ σύνταξις αὕτη ἐξ ἀρχαίας χρήσεως. Βλ. Χατζιδ. Ἐπιστ Ἐπετ. 13 - 14, 2ον μέρ. σ. 13 κ. ἔ. καὶ Ἄθην. 28, 184.

⁴⁴ Βλ. ΜΝΕ 1, 439 κ. ἔ.

⁴⁵ Βλ. Μεναρδ. Ἄθην. 8 (1896) 442 - 450.

⁴⁶ Βλ. καὶ Τζατζ. Νεοελλ. σύνταξις (1928), § 289, καὶ .

γές μουγγές Ἐρ. Δ 1970, διπλά διπλά κλπ. Ἐν Κ. ἤδη παρὰ Λεοντ. ΕC 822 χοροὶ χοροὶ, δέκα δέκα C 755, χαμαὶ χαμαὶ Ἄσ. 403 11, παραγιάλιν παραγιάλιν Μαχ. 195 23 (πρβλ. σύαλο σύαλο Dawk. Forty five st. 330 20), γίτζαν γίτζαν 237 22, πόδιν πόδιν 289 16 (=σημ. πατεῖν πατεῖν ἦτοι βραδεῖ τῷ βήματι), δλίγον δλίγον 256 23, γάλιν γάλιν 387 10, ὠραν ὠραν B 432 6 κ. ᾠ.

* * *

Ἐκ τοῦ παραλληλισμοῦ τῶν δύο ἰδιωματίων πολλά δύνανται νὰ διαφωτισθοῦν. Οὕτως ἐν Κ. «ἔδωκα τῆς γλώσσας μου» σημαίνει ὠμίλησα ἀσυστόλως, σκληρῶς, ἀγενῶς. Ἐν Γύπ. Α 207 ἀπαντᾷ τὸ πληρέστερον «δίδει τῆς γλώσσας λευτεριά...» δι' οὗ διαφωτίζεται τὸ πρῶτον.

Ἐν Φορτ. Γ 85 :

Ἐτίοτες μὲ πηδῆξασι ἀξάρου, μὰ ἤρυγά τως

ἢ σημ. τοῦ ῥ. πηδῆξασι παρουσιάζεται κάπως σκοτεινὴ. Ἄλλ' ἐὰν λάβῃ τις ὑπ' ὄψιν ὅτι εἰς τὰ μσνκ. κυпр. κείμενα τὸ ῥῆμα ἐπαινελημμένως ἀπαντᾷ μὲ τὴν σημασίαν τοῦ ἐπιτίθεμαι⁴⁶, θὰ πεισθῆ ὅτι πηδῆξασι = ἐπετέθησαν.

Ἐν Φορτ. Γ 65 ἀπαντᾷ ὁ τ. πάλε (= πάλι) τὸν ὅποιον ὁ Ξανθ. στοιχῶν τῷ Χατζιδ. ΜΝΕ 2, 343 ἐκλαμβίνει ὡς τύπον ἐπιτετηδευμένον χάριν τῆς ὁμοιοκαταληξίας. Ἄλλ' ἂν μὴ ἀπαιτῶμαι ὁ τ. πάλε πρέπει νὰ θεωρηθῆ ὡς παρᾶλληλος τοῦ πάλι(ν) κατὰ τὰ χρονικά τότε, ποτέ, ἄλλοτε κλπ. ὡς δεικνύουν παραδείγματα ἐκ τῆς μσνκ. γραμματείας καὶ νῦν τὸ κυпр. πάλε.

Παρ' Ἐρ. Β 611 ἀπαντᾷ ἡ λ. βερτζί : Τὰ χεῖλη τζι ἦσαν βερτζί, τὰ μάτια τζι ζαφείρι, ὁμοίως δὲ παρ' Ἰμπ. καὶ Μωργ 84: μὲ τὸ βερτζίν βαμμένο. Εἰς τὸ α' χωρίον βερτζί = ῥοδόχρους, εἰς τὸ β' βερτζί = τὸ ῥόδιον χρῶμα. Τὸ Ἰστ. Λεξ. δὲν συμπεριέλαβε τὴν λ., ἐν δ' Ἀθην. 52 (1948) 24 ἐπανελήφθη ἡ γνώμη ὅτι ἡ λ. ἐξέλιπε πρὸ πολλοῦ. Ἄλλ' ἐν Κύπρῳ, ἣς ἐδούλευσεν εἰς τοὺς Ἄραβας, λέγεται σήμερον «τούτ' ἡ πατίχα ἐγ κότσινη βερτζίν» = αὐτὸ τὸ καρπούτζι εἶναι πολὺ κόκκινο. Ὡς γνωστὸν ἡ λ. παράγεται συνήθως ἐκ τοῦ ἀραβ. verd = ῥόδον καὶ verdj = ῥόδιον, οὐδαμῶθεν δὲ ἔχει, καθ' ὅσον γνωρίζω, ἀποθησαυρισθῆ.

Ἡ παρὰ Φορτ. Β 296 λ. γέρουκα; εἶναι μεγεθ. τοῦ γέρος. Πρὸς τοῦτο μού φαίνεται ὅτι πρέπει νὰ σχετισθῆ μᾶλλον τὸ κυпр. στραογερούκκης λεγόμενον ὡς ὕβρις πρὸς γέροντας ἢ πρὸς τὸ τουρκ. γῦνῦκ ὅπερ δηλοῖ εἶδος νομίδος, προηγουμένως τάξιν τινὰ στρατιωτῶν γενιτσάρων.

Ἐν Κρήτῃ λαγιάζω, ἐν συνθέσει δὲ καταλαγιάζω σημαίνει ἡσυχά-

⁴⁶) Π. χ. Ἄσ. 457 ε : Ἐὰν γίνεται παρὰ κᾶνιτος ριζικοῦ διει εἰς ἀνθρῶπος ἀπηδᾷ ἐπάνω ἐτίρον νὰ τὸν δέρη, οὔ νὰ τὸν σφάζη.

ζω, (ἀνα)παύομαι. Τὸ ῥ. ἐκ τοῦ ἀρχ. *λαγάζω*, ὅπερ ὡς κρητικὸν διέσωσεν ὁ Ἡσύχ. καὶ ἐξ ἐπιγραφῶν ἐπιστώθη⁴⁷. Σφάζεται δὲ σήμερον ἐν Σάμφ, Δωδεκανήσῳ, Ἡλείρῳ, Κυθήροις, Κύμῃ, Σκύρῳ καὶ ἄλλ. Πρὸς τοῦτο δέον νὰ σχετισθῇ τὸ κυπρ. *πρααλιάζω*, κατηγορούμενον ἐπὶ καιροῦ, οἶον: «*ἐπραάλιασεν ἡ ὄρου*»=ἐπανυσεν ἢ ξεμετρίασεν ἢ κακοκαιρία, ἐπὶ ἀνέμου, πόνου κ.τ.τ. Τοῦτο ἐν Λαογρ. 11, 76 παρήχθη ἐκ τοῦ *πραῶς* + *λεῖος*, ἀλλὰ καλύτερον ἐκ τοῦ *πρα[ος]* + *λ*αγιαζώ κατ' ἐπίδρασιν τοῦ ῥ, ἡλιαζώ⁴⁸.

Εἰς τὰ μσνκ. κυπρ. κείμενα τὸ ῥ. *γυβενίζω*, *γεβ*—, *κιβ*— ἔχει ὡς ἐπικρατεστέραν σημασίαν τὴν τοῦ διαπομπεύω. Εἰς τὰ κρητικά κείμ. *γυβενίζομαι* = διαπομπεύομαι. Ὁ Ξανθ. (Γλωσσ. Ἑρ.) στοιχῶν τῷ Miklosich (Die Türk Elemente in den südost. und osteurop. Sprachen, σ. 158) καὶ τῷ Σ. Παπαδημητρίῳ (ἔκδ. Σαχλίκη σ. 177 - 8) δέχεται τὴν ἐκ τοῦ τουρκ. ῥ. *kevenmek* παραγωγὴν. Ἄλλ' ἂν μὴ ἀπατώμαι ἢ ἐκ τῆς τουρκ. παραγωγῆς πρέπει νὰ ἐγκαταλειφθῇ διότι ἢ λ. ἐπανεπιλημμένως ἀπαντᾷ εἰς τὰς Ἄσ. τῆς Κύπρου, κείμενον ὅπερ κατὰ τὰ παραδεδεγμένα οὐδεμίαν ἐκ τῆς τουρκικῆς ἐδέχθη ἐπίδρασιν. Ὅθεν μόνη πιθανὴ παραμένει ἢ ἐκ τοῦ γαλλ. *gibet* (= τόπος καταδίκης ἢ σταυρός, Κορ. Ἄτ. 4, 78) ἐτυμολογία τοῦ Du Cange⁴⁹.

Ἐν Ἑρ. φέρεται τὸ ῥ. *γρυλλώνω* = ἀνοίγω ὑπερμέτρως τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ ἀτενίζω. Πρβλ. καὶ Συναξ. τιμημ. γαδάρου 299: *ἀνοιξε τὰ δμμάτια σου, γρίλωσ' τα ὅσον ἔχεις* (Wagner). Τοῦτο ὁ Ξανθ. ἐτυμολογεῖ ἐκ τοῦ ζῴφιου *γρύλλος* ἢ *γρίλλος*, παραπέμπων εἰς Κορ. Ἄτ. 4, 89 ἔνθα ὁ λόγος μᾶλλον περὶ τινος κάμπης. Ἐν Κύπρῳ *γρύλλης* λέγεται ὁ ἔχων τσιμπλώδεις ὀφθαλμοὺς καὶ βλέφαρα παχέα ὡς τοῦ χοίρου. Τοῦτο δ' ἐκ τοῦ μγν. *γρύλλος*⁵⁰ = ὁ χοῖρος, ὅπερ καὶ νῦν σώζεται ἐν Κῶ⁵¹. Ἐκ τοῦ *γρύλλος* καὶ τὸ *γρυλλῆς* καὶ τὸ *γρυλλώνω*, ὅπερ καὶ νῦν ἔτι σώζεται ἐν Κύπρῳ καὶ ἄλλ.⁵²

⁴⁷) Βλ. Κορ. Ἄτ. 2, 181 καὶ MNE 1, 367 - 8 καὶ Ἀθην. 26, Λεξ. Ἄρχ. 148.

⁴⁸) Οὐχὶ ὀρθῶς ὁ Κορ. Ἄτ. 2, 181 γράφει *καταλλαγιαζώ* <*καταλλαγή*, ὅπερ ῥηματικὸν τοῦ *καταλλάσσω*.

⁴⁹) Βλ. Du Cange, Gloss. ἐν λ. *γυβενίζω* καὶ Dawk. BNJ 3, 1922, 143 - 4.

⁵⁰) Βλ. Ἡσύχ. ἐν λ. *γρύλλος*, Ἀρχαδιον τὸν γραμματικὸν 52, ἔκδ. Bekker καὶ σχόλ. εἰς Ἀριστοφ. Πλοῦτον 17, ἔκδ. Dübner.

⁵¹) Ἐν Κῶ *εγρούλλα* (ἢ) = ὁ θηλυκὸς χοῖρος· *γρουλλῖν* (τὸ) = τὸ γουρουνόπουλο· *γρουλλακία* (ἢ) = τὸ θηλυκὸ ἀγκάστρωτο γουρουνόπουλο, Λαογρ. 14 (1952) σ. 230.

⁵²) Ὁ καθ. Ν. Ἀνδριώτης, Ἑτυμ. Λεξ. ἐν λ. *γυβενίζω* γράφει: *γυβενίζω* * *γυβενίζω* <*ἀρχ. γυβενίζω*. Ἀλλὰ τὸ ἀρχ. *γυβενίζω* = μουγκρίζω (ἐπὶ χοίρων) καὶ πλέον οὐ. Βλ. καὶ σχόλ. εἰς Ἀριστοφ. Ἄχ. 744 κς Πλοῦτον 307.

Κουτσούνα (ή) και *κουτσουνικά* (τά) πολλαχού του Ἰβρ. = κοίκλα, πλαγγών. Ἐνιαχοῦ τῆς Κύπρου *κουτσούνα* (ή) καλεῖται ὁ καρπὸς τοῦ ἀραβοσίτου, ὅστις και *καλαμοσίταρος*, *σίταρος*, *σαμούτια*, *πούπια* ἢ *πουρούλλα* (Ἐφημ. Φιλ. 14 (1866) 997α) κατὰ τόπους καλεῖται. Ὁ Ξανθ. νομίζει ὅτι ἐκ τοῦ ἀνωτέρω *κουτσούνα* παρήχθη σήμερον ἐν Κρ. ἡ *κουτσουνάδα* = ἀνεμώνη. Πόθεν ὁμοῦς ἢ λ. *κουτσούνα* οὐδὲν λέγει. Ἄλλ' ἂν μὴ ξένη τις λέξις τὸ *κουτσούνα*, τότε τὸ τελευταῖον προῆλθεν ἐκ τοῦ πληρεστέρου *κουτσουνάδα*, ὅπερ ἐκ τοῦ *κοκκινάδα*⁵¹, δηλούσης κατ' ἀρχὰς μὲν τὸ κόκκινον χρῶμα⁵² εἶτα δὲ τὴν μήκωνα, ὡς και ἐν τοῖς σχολίοις τοῦ Θεοκρίτου ἀνευρίσκω: <ἀνεμώνα> ὁ πετεινὸς καλούμενος, ὅς ἐστι βοιάνη, ἤγουν ἡ *κουτζουνάδα*⁵³. *Πειτεινὸς* καλεῖται νῦν ἐν Κύπρῳ ἢ παπαρούνα. Αἱ λέξεις *κουτσούνα* και *κουτσουνάδα* εἶναι γνωσταὶ και ἐν Πελοποννήσῳ δηλοῦσαί τι τὸ ὠραῖον ἐν γένει. Ἐν Κρῆτῃ πιθανῶς ἐλήφθησαν αἱ λέξεις αὗται ἐπὶ τῆς σημασίας τῆς πλαγγόνος και ἐν Κύπρῳ τοῦ καρποῦ τοῦ ἀραβοσίτου, ἕως λόγῳ τῆς ὁμοιότητος τῶν λεπτῶν ἰνῶν τοῦ καρποῦ τούτου πρὸς τὰ τεχνητὰ μαλλιά τῆς πλαγγόνος.

Ὁ *κουρευνὸς* ἐν Γύπ. E 254 και 260 και τὰ *κουρευνά* ἐν Φορτ. Δ 118 εἶναι ἀγγεῖα μαγικά. Και νῦν ἐν Κρῆτῃ ὁ *κουρευνὸς* εἶναι ἀγγεῖον πῆλινον μόνωτον (Γλωσσ. Φορτ. σ. 237). Ἐν Κῶ ἡ *κουρευνή* εἶναι εἶδος πηλίνου κυπέλλου (Λαογρ. 14, 237). Ἐν Κύπρῳ ὁ *κουρευλλὸς* (παρὰ Σακελλ. Κυπρ. 2, 613 ὁ *κούρελος*) εἶναι στάμνα πλατύστομος χρησιμοποιοιουμένη ἐνίοτε πρὸς φύλαξιν τυροῦ. Φαίνεται ὅτι ὁ ὀρθὸς τ. τῆς λ. εἶναι *κουρευλός*, ἀφοῦ οὕτω παραδίδεται εἰς τὰ παλαιὰ σχόλια τοῦ Ἀριστοφάνους (Πλουῦτος 812): «*λοπάδιον*: Ὁ λεγόμενος *κουρευλός*»⁵⁴. Τὸ διπλοῦν λ ἐν τῇ Κυπριακῇ προῆλθεν εἶτε ἐκ τῆς καταλ. —λλός⁵⁵, εἶτε ἐξ ὀλόγου διπλασιασμοῦ τοῦ λ, γνωστοῦ ὄντος ὅτι πολλακίς ἡ κυπριακὴ διάλεκτος διπλασιάζει τὰ σύμφωνα ἄνευ λόγου.

Ν. Χ. ΚΟΝΟΜΗΣ

⁵¹) Βλ. MNE 2, 292 και Ἀθην. 24 (1912) 22 και 25.

⁵²) Ἡ λ. *κοκκινάδα* (= ἐρύθημα) ἀπαντᾷ και ἐν Ροem. d' am. 84 γ. Περὶ τοῦ ἐπιθέτου *κόκκινος* βλ. J. Kalitsunakis, Erklärungen κλπ. σ. 88.

⁵³) Scholia in Theocritum vetera, recens. C. Wendel, II 92 g.

⁵⁴) Βλ και Du Cange ἐν λ. *κουτζουνάδα* και *πειτεινόν* ὅπερ γραπτέον *πειτεινός*.

⁵⁵) Παρὰ Dübner. Βλ. και Du Cange ἐν λ. *κουρευλός* και Φ. Κουκ. Βυζ. Β. και Πολ. 2 β ἐνθα ἐκ παραδρομῆς γράφεται ὅτι «τὸ τοῦ ὄξους δεκτικὸν ἀγγεῖον ἐλέγτο *κουρευλός*» ἐνῶ τὸ *λοπάδιον* ἐλέγτο οὕτως.

⁵⁶) Βλ. MNE 2, 426 και Ἀθην. 29, Δεξ. Ἀρχ. 12.